

ahogy korábban Arisztotelészt emlegették Galileivel szemben. Négydimenziós tér-idő-kontinuumjáról a modern ember éppúgy nehezen tudott képet alkotni magának, mint a XVII. századi a heliocentrikus rendszerről. Einstein hasonlatokkal próbálkozott, hogy a csak matematikai képletekben megfogható megállapításait szemléletesebbé tegye. Például az idő relativitásának – gyorsabb vagy lassabb múlásának – fantáziánkhoz közelebb hozására úgy fogalmazott, hogy a hozzánk képest nagy sebességű rendszerekben az órák lassabban járnak, az időtartam mérőszáma más, mint a kezünkben lévő óráé. Ezt ma már egy gyakorlottabb sci-fi olvasó is érti. Az ötvenes években, tehát nem is olyan régen egy német folyóirat vitát rendezett a relativitáselméletről. És ott is színre lépett Simplicio. Egy mérnök azt írta, hogy az anyagnak semmi olyan tulajdonságát nem ismerjük, ami azt eredményezné, hogy a belőle készült óraszerkezet nagy sebességű rendszerben mozogva lassabban járjon. És ezt matematikailag mégiscsak képzett elme írta le. Nem értvén pontosan Einstein kétrendszeres elméletét, a szimbolikus képet átvitte a valóság rendjébe. Ugyanaz, mintha János bácsi azt mondaná, hogy a negyven lóerős autó képtelenség, mert hol az az autó, amiben negyven ló elfér.

Einsteinnek azonban mégis könnyebb dolga volt, mint Galileinek. Állítólag a canterbury érszek egyszer megkérte, fejtse ki neki, mi a jelentősége a relativitásnak a vallás szempontjából. „Semmi” – hangzott a lakonikus válasz.

VIII. Orbán és a Szent Officium is helyesebben tette volna, ha az egész ügyet ráhagyja a csillagászokra, vagy ahogyan akkor nevezték őket, a matematikusokra. Mint Kopernikusz írta műve elejére mottóként: „Csak matematikusoknak”. Nem ez történt, s így sajnos az egyház már csak a tanulságot tudta levonni: legyen óvatos természettudományi kérdésekben.

Befejezésül meg kell említenünk három nevet, amelynek tulajdonosai feltehetően nem azonosították magukat a per vádjával. A záróülés jegyzőkönyvében szereplő tíz bíboros között ugyan is nem találjuk aláírásukat: Gasparo Borgia – ő, mint láttuk, keményen szemben állt a pápával; Laudivio Zacchia – 75 évesen úgy érezhette, nincs mit vesztenie; Francesco Barberini – talány, hiszen a pápa rokona. Megérdemlik, hogy fejünket meghajtsuk előttük. . .

Édeni sírás

Könny, kicsi könny, mit akarsz? Úgy hullt a kezemre szememből,

Mint régen feladott posta, ha jön szomorú,

Kusza szöveggel. . . A tűrő szív, haj, sírni feled már.

Mély bú elveszi a gyermeki gyöngyeidet.

Könny, kicsi könny, mit akarsz? Ismerlek régi mesékből:

Lelkesedés küldött s megsiratott igaz ügy.

Édeni sírás, boldogan olvasom el tanításod:

Jézusi óráknak rég feladott levele.

SAMU JÁNOS